

آیا مسافرت در ماه رمضان جایز است؟

احمد عدالتیان می‌دانیم که روزه گرفتن برای مسافر واجب نیست و کسی که در سفر است (اگر نماز او شکسته است) لازم نیست روزه بگیرد. حال سؤالی که کبیش می‌آید، این است که آیا مسافرت در ماه رمضان که باعث می‌شود انسان روزه نگیرد، مشکلی دارد یا خیر.

حکم کلی و مشهور این است که اگر ضرورتی برای شخص پیش نیامده است و می‌تواند سفر نزود، بهتر است از رفتن به سفر خودداری کند و اگر صرفاً برای فرار از روزه می‌خواهد به سفر برود، این کار او مکروه است، ولی حرام نیست. در ادامه چند فتوا را با هم مرور می‌کنیم:

آیت‌الله العظمی خامنه‌ای: مسافرت در ماه رمضان اشکال ندارد، ولی اگر برای فرار از روزه باشد، مکروه است و بهتر است به سفر نزود؛ مگر اینکه سفر برای کار نیکو و لازمی باشد.

آیت‌الله سیستانی: مسافرت در ماه رمضان اشکال ندارد، ولی برای فرار از روزه، مسافرت مکروه است، مگر اینکه برای حج یا عمره یا به جهت ضرورتی باشد.

آیت‌الله مکارم شیرازی: مسافرت در ماه رمضان اشکال ندارد، ولی اگر برای فرار از روزه باشد، مکروه است.

نکته دیگری که در اینجا وجود دارد و ممکن است مورد غفلت واقع شود، این است که اگر کسی مسافر است یا برای ضرورتی مجبور است به سفر برود یا حتی برای فرار از روزه به سفر می‌رود، طبق فتوای مشهور علما، مکروه است که در خوردن و آشامیدن، زیاده‌روی و خود را سیر کند و مکروه است که جماع کند (با همسر خود بخوابد). البته این نکته برای همه افرادی است که عذری برای روزه گرفتن دارند، مثل افرادی که مریض هستند.

در روزهای آینده، احکام بیشتری از سفر را باهم مرور می‌کنیم اما اگر در موارد ویژه و خاص قرار گرفتید، لازم است با مراجعه به کتب فقهی یا تماس با دفاتر مراجع عظمای تقلید، از حکم خود مطلع شوید.

اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيَّ فِيهِ الْإِحْسَانَ * وَكَرِّهْ إِلَيَّ فِيهِ الْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ

وَحَرِّمْ عَلَيَّ فِيهِ السَّخَطَ وَالْتِيَانَ * بِعَوْنِكَ يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ

خدایا، در این ماه نیکي را پسنديده من گردان و نادرستي‌ها و نافرمانی‌ها را مورد کراهت من قرار ده و خشم و آتش برافروخته را بر من حرام کن، به یاری ات ای فریادرس داد خواهان!

مسیر تعالی در ماه رحمت

علیرضا وکیلی | **حجت الاسلام والمسلمین واسطی در شرح دعای روز یازدهم ماه مبارک رمضان، به تبیین جایگاه «احسان» در زندگی مؤمن، لزوم دوری از «فسق و عصیان» و چگونگی محافظت از خویشتن در برابر «سخط و تیران» اشاره و تأکید می‌کند که تمام این مراحل، تنها با استمداد از فیض بی‌کران الهی میسر می‌شود.**

شبکه مفاهیم در دعاهای رضائی

دعاهای ماه مبارک رمضان هر روز مفاهیم عمیقی را هدف قرار می‌دهند و این مفاهیم در کنار یکدیگر، یک دیدگاه جامع و شبکه‌ای را برای انسان فراهم می‌آورند. این دیدگاه به ما کمک می‌کند تا به ابعاد مختلف زندگی توجه کنیم و آن‌ها را در مسیر الهی فعال سازیم. دعای روز یازدهم، نیز از این قاعده مستثنا نیست و به موضوعات کلیدی «احسان»، «فسق» و «عصیان» و «سخط و تیران» می‌پردازد. این مضامین، همانند پارلی روحانی، در کنار هم تصویری روشن از سعادت و شقاوت انسانی ارائه می‌دهند و راهنمایی برای حرکت در مسیر بندگی خالصانه، محسوب می‌شوند.

خواست قلبی برای نیکوکاری

نخستین بخش از دعای روز یازدهم، درخواست «اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيَّ فِيهِ الْإِحْسَانَ» است. از خداوند می‌خواهیم که احسان را در قلب و روحمان، محبوب و دوست داشته‌ی کند. این خواسته، فراتر از انجام ظاهری کارهای نیک است، بلکه به معنای ایجاد تمایل و گرایش درونی به احسان و نیکوکاری است. امام صادق^(ع) در تبیین معنای احسان فرمودند: «احسان آن است که جز خدا را نبینی». این نگاه عمیق، به «از خودگذشتن‌های عمیق» تعبیر می‌شود؛ یعنی انسان در هر عملی، خواسته‌ها و تمایلات شخصی خود را کنار بزند و تنها رضایت و حضور خداوند را مدنظر قرار دهد. پیش از هر حرکت و تصمیم، باید از خود پرسیم که آیا این عمل مورد پسند خداوند است یا خیر. این خودفراموشی در برابر اراده الهی، جوهره اصلی احسان است که انسان را به سوی کمال و قرب الهی رهنمون می‌سازد.

ریشه‌کن کردن بدی‌ها

بخش دوم دعا، درخواست «وَكُرِّهْ إِلَيَّ فِيهِ الْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ» است؛ یعنی خدایا! مرا از فسق و عصیان بیزار کن! «فسق» به معنای زمینه‌سازی برای خطا، نافرمانی و خروج از مدار حق و مسیر صحیح زندگی است. این مرحله، آغاز انحراف و فاصله گرفتن از صراط مستقیم است. «عصیان» نیز تحقق و انجام عملی آن خطا و نافرمانی است. این دعا فراتر از صرفادوری از گناه، درخواست نفرتی عمیق از خود زمینه‌های گناه است. باید به درجه‌ای برسیم که نه تنها از عمل گناه بیزار باشیم، بلکه از هر چیزی که بوی معصیت می‌دهد و ما را به آن سمت سوق می‌دهد، دوری جوییم و به راستی از آن بدمان بیایید؛ زیرا پسندها و ناپسندهای ما هستند که انسان‌ها را به سمت عمل خیر یا شر حرکت می‌دهند؛ پسندها جذب می‌کنند و ناپسندها دفع و دور این میان، بیزاری از زمینه‌های گناه، سد محکم در برابر انحرافات ایجاد می‌کند.

راز مصونیت از قهر و آتش

بخش سوم دعا، «وَحَرِّمْ عَلَيَّ فِيهِ السَّخَطَ وَالتِّيَانَ» است؛ یعنی خدایا، قهر و آتش جهنم را بر من حرام کن! این قسمت، نتیجه و ثمره دو بخش قبلی است. اگر انسان به راستی آنچه مورد رضای خداست، پسندد و از آنچه ناپسند است، بیزار باشد و از آن نفرت داشته باشد، آن‌گاه از عذاب، مجازات و ناراضایی الهی در امان خواهد ماند. عذاب و مجازات الهی، سرنوشت و سعادت انسان را در یحران و چالش قرار می‌دهد. این دعا به ما می‌آموزد که اگر نمی‌خواهیم به چنین سرنوشتی دچار شویم، باید از درون خویش شروع کنیم و پسندها و ناپسندهای خود را در راستای اراده الهی تغییر دهیم. این تحول درونی، اساس مصونیت از قهر و آتش و دستیابی به آرامش حقیقی در دنیا و آخرت است.

امید در بن‌بست‌ها

دعای روز یازدهم با عبارت «بِعَوْنِكَ يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ» به اوج خود می‌رسد. تمام این تغییرات درونی و بیرونی، این پسندیدن احسان و بیبزاری از فسق و عصیان، و در نتیجه مصونیت از قهر و آتش، تنها و تنها با یاری و لطف بی‌کران خداوند امکان پذیر است. مادر این دعا، رحمت و توجه خاص الهی را طلب می‌کنیم و به یاری اش پناه می‌بریم. خداوند «غیاث المستغیثین» است؛ یعنی پناه‌دهنده و یاری‌رسان کسانی که کمک می‌خواهند. اوست که در لحظاتی که هیچ فریادرسی نیست، زمینه‌های یاری و قدرت فریادرسی را در این جهان فعال می‌سازد و هیچ بن‌بستی را برای انسان باقی نمی‌گذارد. این بخش دعا یادآور این حقیقت است که بدون مدد الهی، هیچ‌گاه ما در مسیر کمال برداشته نمی‌شود و هر تحولی، نیازمند دستگیری و هدایت اوست.

رمضان؛ فصل برای پیوند دل‌ها در ماه خدا

دوره‌می‌هایمان را نورانی کنیم

سمانه رضوانی | ماه رمضان، ماه میهمانی خدا و فصل نزول برکت و رحمت است. در این ماه، درهای آسمان، گشوده و فرصتی بی‌نظیر برای نزدیکی دل‌ها فراهم می‌شود. یکی از زیباترین جلوه‌های این نزدیکی، صلۀ رحم و دیدار با خویشاوندان است؛ سفارشی که آثار و برکات بی‌شماری برای زندگی دنیوی و اخروی ما دارد، اما گاهی آن چنان درگیر تشریفات و تجملات می‌شویم که اصل قضیه را گم می‌کنیم. بیایید این رمضان، ساده و صمیمی، فقط برای خدا و به عشق دیدار عزیزان، به استقبال این فریضه الهی برویم.

سادگی؛ رمز ماندگاری دوره‌می‌های خانوادگی

صلۀ رحم؛ سفارشی که در کنار نام خدا نشسته است

در گذشته‌های نه‌چندان دور، میهمانی‌ها بسیار ساده برگزار می‌شد. جای و خرما، یک کاسه شلۀ زرد یا فرنی، آن‌هم با نیت خالص و محبت، همه چیز را زیبا می‌کرد. اما امروزه گاهی صلۀ رحم بهانه‌ای برای رقابت‌های ناسالم و خودنمایی شده است. امام صادق^(ع) فرمودند: «صِلْ رَحِمَكَ وَتَوْبَتُهُ مَاءٌ؛ حتی اگر شده با نوشاندن جرعه‌ای آب، با خویشاوندت صلۀ رحم کن!» یک لیوان آب خنک که با نیت محبت و برای خدا داده شود، نزد خداوند از سفره‌ای پرترجمل که با رنج و برای خودنمایی پهن شده، ارزشمندتر است. در ادامه امام، بهترین نوع صلۀ رحم را آزار نرساندن معرفی می‌کنند: «أَفْضَلُ مَا تَوْصِلُ بِهِ الرَّحِمَ كَفُّ الْأَذَى عَنْهُ؛ بهترین چیزی که با آن صلۀ رحم انجام می‌شود، خودداری از آزار رساندن به خویشاوندان است.» یعنی فقط ارتباط داشتن مهم نیست، اینکه حواسمان را جمع کنیم، دل بقیه را نشکنیم و کسی را از زده خاطر نکنیم، بسیار مهم‌تر است.

پرهیز از رسم‌های غلط در دید و بازدیدهای رمضان

متأسفانه برخی رسوم نادرست در میان ما رواج یافته است که با روح ماه رمضان و سیره اهل بیت^(ع) سازگاری ندارد؛ چشم‌وهم چشمی در افطاری دادن؛ اینکه هرکه بخواد سفره‌اش از دیگری رنگین‌تر باشد، با فرهنگ قناعت و سادگی، منافات دارد؛ توقعات بیجا؛ توقع داشتن از میزبان برای پذیرایی مفصل یا احساس اجبار برای بردن هدیه‌ای گران‌قیمت، هر دو نادرست است؛ باید سفره‌های افطاری ما طوری باشد که همه را تشویق به برگزاری این سنت کند، نه اینکه مردم به خاطر هزینه‌ها و خرج‌های سنگینش از افطاری دادن بترسند. حواسمان باشد که سفره‌های ماشیه سفره چه کسی است؛ حضرت امیرالمؤمنین^(ع) یا سفره‌های پزرزق و برق و تجملاتی؟

ماه رمضان؛ فرصتی طلایی برای آشتی و جبران

چه بسیار خویشاوندانی که ماه‌ها و شاید سال‌هاست به خاطر یک سوء تفاهم کوچک، از یکدیگر قهرند. ماه رمضان، ماه رحمت و مغفرت، بهترین فرصت برای آشتی و جبران کدورت‌هاست. پیامبر اکرم^(ص) می‌فرمایند: «مَنْ عَشَى إِلَيَّ ذِي قُرْبَاهُ بِنَفْسِهِ وَنَالِهِ تَصِلَ رَحْمَةُ أَغْطَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَجْرَ مِائَةِ شَهِيدٍ؛ کسی که با جان و مالش به سوی خویشاوند خود برود تا صلۀ رحم کند، خداوند اجر صد شهید را به او عطا می‌کند.» همچنین امام سجاده^(ع) می‌فرمایند: «مَنْ مِئَةِ خُطْوَةٍ أَخْبَرْتُ إِلَيَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ خُطْوَتَيْنِ، خُطْوَةٌ يَسْدُ بِهَا صَفًّا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَخُطْوَةٌ إِلَيَّ ذِي رَحِمٍ قَاطِعٌ؛ هیچ قدمی نزد خدا، محبوب‌تر از دو قدم نیست؛ گامی که در راه خدا برای جهاد برداشته شود و گامی که به سوی خویشاوندی برداشته شود که با تو قطع رابطه کرده است.» پس حالا که رمضان، غبار و حجاب‌های دل را از طریق روزه کم می‌کند، بهتر است ما هم غرور و کینه را کنار بگذاریم و به توصیه اهل بیت^(ع) عمل کنیم و اگر هر مانع ذهنی و مادی سر راهمان آمد، کنار بزنیم.

رمضان؛ فصل بهار قرآن و انس با کلام وحی

در ماه مبارک رمضان تنها دید و بازدید مهم نیست، اینکه دوره‌می‌های هدفمند داشته باشیم و باعث رشد یکدیگر باشیم، نیز مهم است. وقتی برای ساعت‌های باهم بودنمان برنامه داشته باشیم، ناخودآگاه فضا را از بیهودگی و لهو خارج می‌کنیم. در این ماه نورانی، سفره بی‌کران کلام خدا گشوده می‌شود و فرشتگان بر زمین فرود می‌آیند. امام باقر^(ع) می‌فرمایند: «يَكُلُّ شَيْءٌ وَزَيْغٌ وَزَيْغُ الْقُرْآنِ شَهْرُ رَمَضَانَ؛ هر چیزی بهاری دارد و بهار قرآن، ماه رمضان است.» چه زیباست که در کنار دید و بازدیدهای خانوادگی، جلسات قرآن را نیز در خانه‌ها زنده نگه داریم. یک دوره‌می ساده بعد از افطار که در آن چند آیه از قرآن را باهم بخوانیم، ترجمه‌اش را مرور کنیم یا حتی یک صفحه از تفسیر ساده را باهم بخوانیم، می‌تواند این ماه را برایمان ماندگارتر کند. پیامبر اکرم^(ص) فرمودند: «مَنْ تَلَا آيَةً مِنَ الْقُرْآنِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ فِي غَيْرِهِ؛ هر که در ماه رمضان یک آیه از قرآن را تلاوت کند، پاداش کسی را دارد که در ماه‌های دیگر، تمام قرآن را خوانده باشد.»

عشق به خدا؛ سپر مؤمنان در برابر عملیات روانی دشمن

انسان را از کسانی قرار دهد که به ندای او پاسخ می‌گویند و بی‌درنگ به سویش می‌شتابند.

خداگرایی؛ بیداری درونی و معیارهای عینی

نماینده ولی فقیه در خراسان رضوی با طرح این پرسش که چگونه می‌توان از صدق محبت الهی اطمینان یافت، گفت: دوستی خدا، امری صرفاً عاطفی و طبیعی نیست، بلکه از بیداری قلب و آگاهی درونی سرچشمه می‌گیرد. انسان اگر در خویش تأمل کند، درمی‌یابد که بدون اتصال به خدا، معنا و استقامت ندارد. او با استناد به آیات قرآن، معیارهای این محبت را عینی دانست و گفت: خداوند پرهیزکاران، نیکوکاران و صابران را دوست دارد. پس اگر انسان به تقوا، احسان و استقامت علاقه مند است، نشانه‌ای از محبت الهی در دل اوست. در مقابل، اسراف، خیانت، تکبر و فساد، محبوب خدا نیست. محبت حقیقی به خدا اقتضای کند که انسان آنچه خدا دوست دارد، دوست بدارد و از آنچه نمی‌پسندد، دوری کند.

ایمان؛ در گرو امتحان

امام جمعه مشهد در پایان بیان کرد: داشتن ادعای محبت الهی، کافی نیست. خداوند بدون آزمون، جایگاهی به کسی نمی‌دهد. گاه انسان در موقعیتی قرار می‌گیرد که برای حفظ مقام یا منفعت خود باید به جرایمی نادرست‌تر دهد؛ همین‌جا معیار صدق ایمان آشکار می‌شود. تاریخ صدر اسلام تا امروز نشان داده است که برخی انسان‌ها در آزمون‌ها پایدار ماندند و برخی با چرخشی کوچک از اصول خود فاصله گرفتند.

و القای شکست ناپذیری او برای ایجاد رعب، سوم، القای بی‌اعتمادی به توان داخلی و القای این تصور که «شما هیچ ندارید.» به گفته وی، هنگامی که امید و اعتماد فروبریزد، جامعه از درون فلج می‌شود.

بدر؛ پیروزی ایمان بر رعب

امام جمعه مشهد برای تبیین این حقیقت به واقعه بدر اشاره کرد و گفت: در نبردی که مسلمانان فقط ۳۱۳ نفر بودند و در برابر سپاهی چندبرابری قرار گرفتند، پیروزی صرفاً نظامی نبود، بلکه غلبه در عرصه روانی، رخ داد. آرامش و یقین مسلمانان چنان اثری بر دشمن گذاشت که یکی از سران قریش اعتراف کرد آنان مرگ را با خود به میدان آورده‌اند. این روحیه برخاسته از ایمان، پیش از شمشیر، دشمن را درهم شکست.

سرچشمه استواری؛ عشق دوطرفه با خدا

به باور وی، راز این بی‌باکی در بخش نخست آیه نهفته است: «يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ». هنگامی که رابطه‌ای عاشقانه و دوسویه میان بنده و پروردگار برقرار شود، دیگر تهدید، تمسخر و تبلیغات، انگزار نخواهد بود. آیت الله علم‌الهدی گفت: کسی که خدا را دوست دارد و محبوب اوست، در برابر دشمنی با دین و ایمان سست نمی‌شود؛ زیرا انگیزه‌اش صرفاً منفعت شخصی نیست، بلکه محبت الهی است. وی تأکید کرد: محبت الهی، تنها یک ادعا نیست؛ گاه خدا پیش از آنکه انسان به سوی او برود، دل او را متوجه خویش می‌کند و این کشش، نشانه لطف ابتدایی پروردگار است. در مناجات شعبانیه نیز از خدا خواسته می‌شود

حسین ابراهیمی | نماینده ولی فقیه در خراسان رضوی و امام جمعه مشهد، در هفتمین جلسه تفسیر ماه رمضان، با محوریت آیه ۵۴ سوره مائده، به تبیین یکی از ویژگی‌های مهم مؤمنان راستین پرداخت و «عملیات روانی» را از ابزارهای اصلی دشمن برای تضعیف اراده ملت‌ها دانست. وی با قرائت آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ تَرْكَكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ... يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ قُوَّةً لَّائِمَةً»، تأکید کرد: این آیه، راهبردی بزرگ برای همه دوران‌هاست؛ هشداری به جامعه ایمانی که اگر گروهی از مسیر دین بازگردند، جریان حق متوقف نمی‌شود و خداوند قومی را می‌آورد که هم محبوب اویند و هم دوستدار او؛ مردمی فروتن در برابر مؤمنان، استوار در برابر دشمنان، مجاهد در راه خدا و بی‌اعتنا به سرزنش‌ها.

«لَا يَخَافُونَ قُوَّةً لَّائِمَةً»؛ مقاومت در برابر جنگ روانی

آیت الله سید احمد علم‌الهدی با تمرکز بر تعبیر «لَا يَخَافُونَ قُوَّةً لَّائِمَةً» توضیح داد: «لومه لائم» تنها یک سرزنش ساده نیست، بلکه همان تخریب روحی و تهاجم تبلیغاتی است که امروز از آن با عنوان عملیات روانی یاد می‌شود؛ تلاشی سازمان یافته برای شکستن عزت نفس، ایجاد تردید و سست کردن اراده مقاومت. او عملیات روانی را دارای سه محور اصلی دانست: نخست، شناسایی و هدفگیری انگیزه دفاعی یک ملت؛ اگر این انگیزه هویت ملی باشد، با تمسخر ارزش‌ها و تخریب فرهنگی به آن حمله می‌شود و اگر دین و ایمان، محور مقاومت باشد، شبهه‌افکنی و تضعیف مبانی اعتقادی در دستورکار قرار می‌گیرد. دوم، بزرگ‌نمایی قدرت دشمن